

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Raport z realizacji

*Programu współpracy
Samorządu Województwa Świętokrzyskiego
z organizacjami pozarządowymi
w 2009 roku.*

Kielce, lipiec 2010 r.

Wstęp

Współpraca Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi służy jednej z najbardziej istotnych misji jaką jest uczestnictwo obywateli w kreowaniu życia publicznego. Warto zaznaczyć, iż wyraz „pozarządowy” nie oddaje do końca prawdziwego znaczenia tejże współpracy, ponieważ realizacja zadań własnych samorządu województwa przez organizacje pozarządowe wiąże się z procesem współzrządzenia oraz współodpowiedzialności za realizację zadań własnych samorządu.

Pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego organizują lub współorganizują konferencje, seminaria, szkolenia oraz inne spotkania i imprezy, w których udział biorą przedstawiciele organizacji pozarządowych. Są to działania mające na celu aktywizowanie oraz rozwój samych organizacji, pomoc przy pozyskiwaniu przez nie środków finansowych z innych źródeł i przy nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych.

Zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz.873 z dnia 29 maja 2003 r. ze zm.) organizacje pozarządowe to *podmioty nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia z zastrzeżeniem art. 3 ust. 4 Ustawy.*

Szczegółowe zasady współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi określone zostały w „Programie współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2009”, przyjętym Uchwałą Nr XXII/384/08 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 grudnia 2008 roku.

Sprawozdanie z monitoringu programu zostało przygotowane na podstawie materiałów uzyskanych z poszczególnych departamentów Urzędu Marszałkowskiego oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy, odpowiedzialnych za realizację zadań w ramach poszczególnych priorytetów. Współpraca samorządu województwa z organizacjami pozarządowymi, ich związkami i reprezentacjami opiera się na zasadach: pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji, jawności i praworządności.

Nadrzędnym celem współpracy organów Samorządu Województwa z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego jest lepsze zaspokajanie potrzeb społecznych i podnoszenie poziomu życia mieszkańców regionu.

Celami szczegółowymi współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami będą w szczególności:

- umocnienie lokalnych działań, stworzenie warunków dla powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnych,
- zwiększenie wpływu sektora obywatelskiego na kreowanie polityki społecznej w województwie,
- wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych,
- poprawa jakości życia poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych,
- integracja podmiotów polityki lokalnej obejmującej swym zakresem sferę zadań publicznych,
- otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność w wykonywaniu zadań publicznych, racjonalne wykorzystanie publicznych środków finansowych kierowanych do sektora pozarządowego,
- wypracowanie rocznego modelu regionalnej współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi a jednostkami samorządu terytorialnego.

Zgodnie z artykułem 5 Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie współpraca pomiędzy samorządem terytorialnym, a organizacjami pozarządowymi może przybierać następujące formy:

- zlecenie organizacjom realizacji zadań publicznych poprzez powierzenie lub wspieranie,
- informowanie o planowanych kierunkach działalności,
- konsultowanie projektów aktów normatywnych,
- tworzenie zinstytucjonalizowanych form współpracy (zespoły doradcze i inicjatywne).

W 2009 roku współpraca pomiędzy samorządem województwa świętokrzyskiego a organizacjami pozarządowymi odbywała się w formie współpracy finansowej oraz współpracy pozafinansowej. Współpraca ta realizowana była przez następujące departamenty Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki podległe:

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej,
- Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki,
- Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska,

- Departament Funduszy Strukturalnych,
- Departament Polityki Regionalnej,
- WUP w Kielcach.

Program realizowany był według procedur określonych w przedmiotowych aktach normatywnych:

- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.)
- ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2009 r., Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.)
- ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2008 r., Nr 14. poz. 92, z późn. zm.)
- ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r., Nr 69, poz. 415 z późn. zm)
- ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr. 116, poz.1206)
- ustawie z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r., nr 84, poz. 712 z późn. zm)

Współpraca pomiędzy samorządem województwa świętokrzyskiego a organizacjami pozarządowymi w roku 2009 odbywała się w następujących obszarach:

- polityki społecznej
- kultury i ochrony dziedzictwa narodowego,
- działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- promocji zatrudnienia i aktywności zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy,
- ochrony i promocji zdrowia,
- edukacji, oświaty i wychowania,
- krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży,
- ochrony środowiska i ekologii,
- promocji rozwoju obszarów wiejskich,
- profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałania patologiom społecznym.

Reasumując, w wyniku podjętych działań w ramach programu w roku **2009**:

Wpłynęło **606** ofert współpracy, w tym :

- **581** ofert złożono w ramach działań finansowanych ze środków Samorządu Województwa Świętokrzyskiego,
- **4** oferty złożono w ramach funduszy strukturalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego,
- **8** ofert współpracy wpłynęło do Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach,
- **13** ofert współpracy złożyły podmioty kościelne i wyznaniowe.

Zawarto **383** umowy - w tym:

- **365** umów zawarł Samorząd Województwa Świętokrzyskiego,
- **4** umowy zostały sfinansowane ze środków strukturalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego,
- **8** umów zostało sfinansowanych ze środków Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach,
- **7** umów zawarto z podmiotami kościelnymi i wyznaniowymi.

Przyznano, w ramach współpracy finansowej w roku **2009**:

- kwotę **4 691 584,66** zł ze środków Samorządu Województwa Świętokrzyskiego,
- kwotę **2 820 000** zł ze środków strukturalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego,
- kwotę **1 823 682, 81** zł w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach).

W programie wzięło udział **140 507** beneficjentów.

Dokonano wydruku **22 000** publikacji.

W wyniku analizy porównawczej działań podejmowanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego stwierdzono, iż w roku 2009 o ponad połowę wzrosła kwota dofinansowania działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe - z kwoty **2 048 445** zł w roku 2008 do **4 691 584,66** zł w roku 2009 . Wzrosła liczba złożonych ofert

współpracy (z **354** do **581**) oraz liczba zawartych umów (ze **178** w 2008 roku do **365** w roku poprzednim). Zmalała natomiast liczba beneficjentów ostatecznych pomocy.

W ramach działań podjętych przez Departament Funduszy Strukturalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego kwota wnioskowanego dofinansowania zmniejszyła się ponad dwukrotnie (ze **24 613 622,46 zł** w roku 2008 do **11 370 000,00 zł** w roku 2009). Również kwota dofinansowania w ramach działań podejmowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy zmniejszyła się z **39 615 149 zł** w roku 2008 do **11 825 05, 41 zł** w roku 2009, co adekwatne jest do liczby realizowanych umów tj. **16** w roku 2008 i **8** w roku 2009.

Tabela 1. Zestawienie ważniejszych wskaźników oceny Programu za lata 2008-2009

		Rok 2008	Rok 2009
Środki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego	Kwota dofinansowania PLN	2 048 445	4 691 584,66
	Liczba zawartych umów	178	365
	Liczba złożonych ofert współpracy	354	581
	Liczba beneficjentów	152 963	140 507
Działania z funduszy strukturalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego	Kwota wnioskowanego dofinansowania PLN	24 613 622,46	11 370 000,00
Działania podejmowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki	Kwota dofinansowania PLN	39 615 149	11 825 059,41
	Liczba realizowanych umów	16	8

I. FORMY WSPÓŁPRACY SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI W 2009 r.

1.1. Współpraca finansowa

W 2009 roku w wyniku przeprowadzonych konkursów przekazano organizacjom pozarządowym z budżetu Samorządu Województwa Świętokrzyskiego kwotę w wysokości **4 691 584, 66 zł**. W odniesieniu do roku poprzedniego, gdzie wyniosła ona **2 048 445 zł**, nakłady wzrosły ponad dwukrotnie.

W ramach ogłoszonych konkursów wpłynęło **581** ofert współpracy, zawarto natomiast **365** umów, co stanowi **62 %** wszystkich złożonych ofert współpracy. W odniesieniu do roku 2008 liczba złożonych ofert wzrosła prawie dwukrotnie, fakt ten świadczy o ciągłym wzroście aktywności sektora pozarządowego.

Pośród wnioskodawców odnotowano również podmioty kościelne i wyznaniowe, które złożyły **13** ofert współpracy, z czego zawarto **7** umów na łączną kwotę **24 950 zł**.

Tabela 2. Zestawienie współfinansowanych działań ze środków Samorządu Województwa Świętokrzyskiego

L.p.	Organizator konkursu	Zakres konkursu	Kwota dofinansowania PLN	Liczba zawartych umów	Liczba złożonych ofert współpracy
1	UMWŚ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej	Zwalczanie narkomanii	100 000	11	15
		Rozwiązywanie problemów alkoholowych	150 000	20	41
		Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	213 941*	14	32
		Pomoc społeczna	150 000	9	22
		Ochrona zdrowia – programy polityki zdrowotnej	200 000	10	14
2	UMWŚ Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki	Kultura fizyczna i sport	2 878 093,66	122	181
		Turystyka i Krajoznastwo	80 000	28	49
		Edukacja	66 500	29	42
		Kultura	803 050	114	177
8	UMWŚ Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska	Ekologia i ochrona dziedzictwa przyrodniczego	50 000	8	8
RAZEM			4 691 584, 66	365	581

**środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych będące w dyspozycji samorządu województwa*

Analizując powyższe zestawienie stwierdzono, iż najwyższą kwotę dofinansowania Samorząd Województwa przekazał w ramach środków którymi dysponował Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki -wyniosła ona **3 827 643, 66 zł**, z czego większość stanowiły środki przeznaczone na promocję kultury fizycznej i sportu (**2 878 093,66 zł**) oraz rozpowszechnianie kultury (**803 050 zł**). W 2009 roku do Departamentu Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki wpłynęło **449** ofert współpracy, przy czym podpisano **293** umowy.

Do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i Zdrowotnej w roku 2009 złożono **124** oferty współpracy, podpisano **64** umowy. Najwięcej środków finansowych przeznaczono

na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (**213 941 zł**) oraz ochronę zdrowia w ramach programów polityki zdrowotnej (**200 000 zł**). Na rozwiązywanie problemów alkoholowych i pomoc społeczną przeznaczono po **150 000 zł**. Najmniejsza kwota przeznaczona została na walkę z problemem narkomanii (**100 000 zł**).

Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska dysponował kwotą **50 000 zł** przeznaczoną na rozwój ekologii i ochronę dziedzictwa przyrodniczego.

Tabela 3. Ilość beneficjentów biorących udział poszczególnych obszarach.

L.p.	Organizator konkursu	Działanie	Liczba beneficjentów
1	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej	Zadania z zakresu zwalczania narkomanii	27 046
		Zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	4 662
		Zadania z zakresu pomocy społecznej	1 223
		Zadania z zakresu ochrony zdrowia-programy profilaktyki zdrowotnej	13 000
2	Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki	Zadania z zakresu kultury fizycznej i sportu	27 724
		Zadania z zakresu turystyki	7 000
		Edukacja	12 500
		Zadania z zakresu kultury	20 000
3	Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich	Olimpiady i konkursy	1 812
		Druki i publikacje	22 000
4	Wojewódzki Urząd Pracy	Działanie 6.1 Działanie 6.2 Działanie 8.1	3 540
RAZEM			140 507

W 2009 roku liczba beneficjentów ostatecznych realizacji działań w ramach programu wyniosła **140 507** osób i w odniesieniu do 2008 roku zmniejszyła się o ok. 9%.

Najwięcej osób skorzystało z programów w zakresie kultury fizycznej i sportu, zwalczania narkomanii oraz z zakresu kultury. Łączna liczba beneficjentów tych programów wyniosła **74 770** osób, co stanowi 53% liczby wszystkich beneficjentów w roku 2009.

Dokonano wydruku **22 000** publikacji.

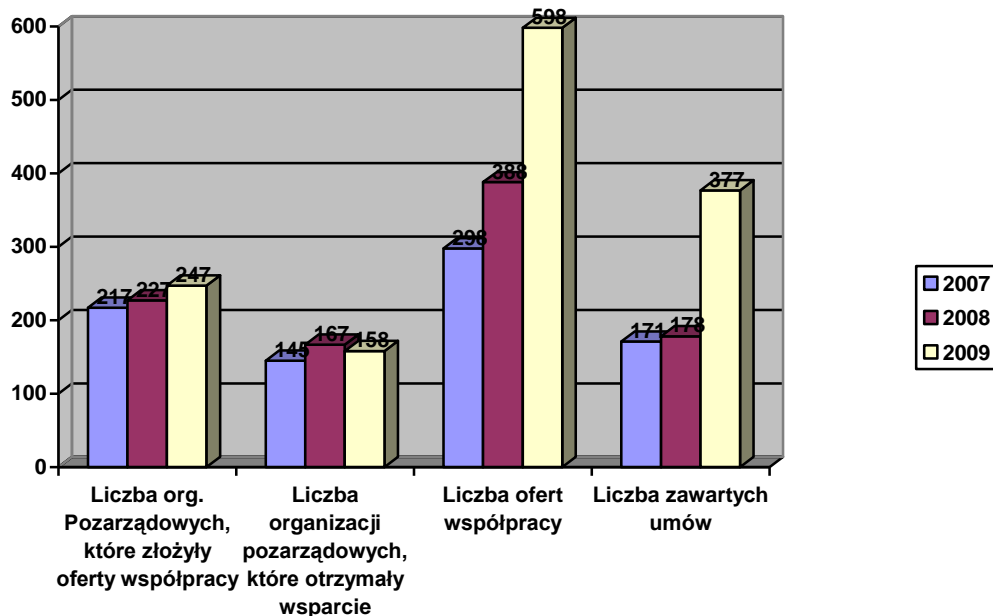
W ramach środków strukturalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego wnioski o dofinansowanie złożyły 4 organizacje pozarządowe na łączną kwotę **11 370 000,00 zł** w tym suma rozliczonych kwot przyznanych dofinansowań w ramach zawartych umów wyniosła **2 820 000 zł**.

Tabela 4 .Zestawienie działań podejmowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w 2009 r.

Działanie	Podziałanie	Kwota dofinansowania PLN	Liczba realizowanych umów
6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie	6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy.	11 825 059,41	8
6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia			
8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie	8.1.1 Wspieranie i rozwój kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw.		
	8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie		
	8.1.3 Wzmacnianie lokalnego partnerstwa na rzecz adaptacyjności.		

Wojewódzki Urząd Pracy pełniąc funkcję Instytucji Pośredniczącej II stopnia w ramach komponentu regionalnego *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*, w roku 2009 w ramach zawartych umów przyznał kwotę **11 825 059,41 zł**, w tym suma przekazanych kwot w ramach zawartych umów wyniosła **1 823 682,81 zł**.

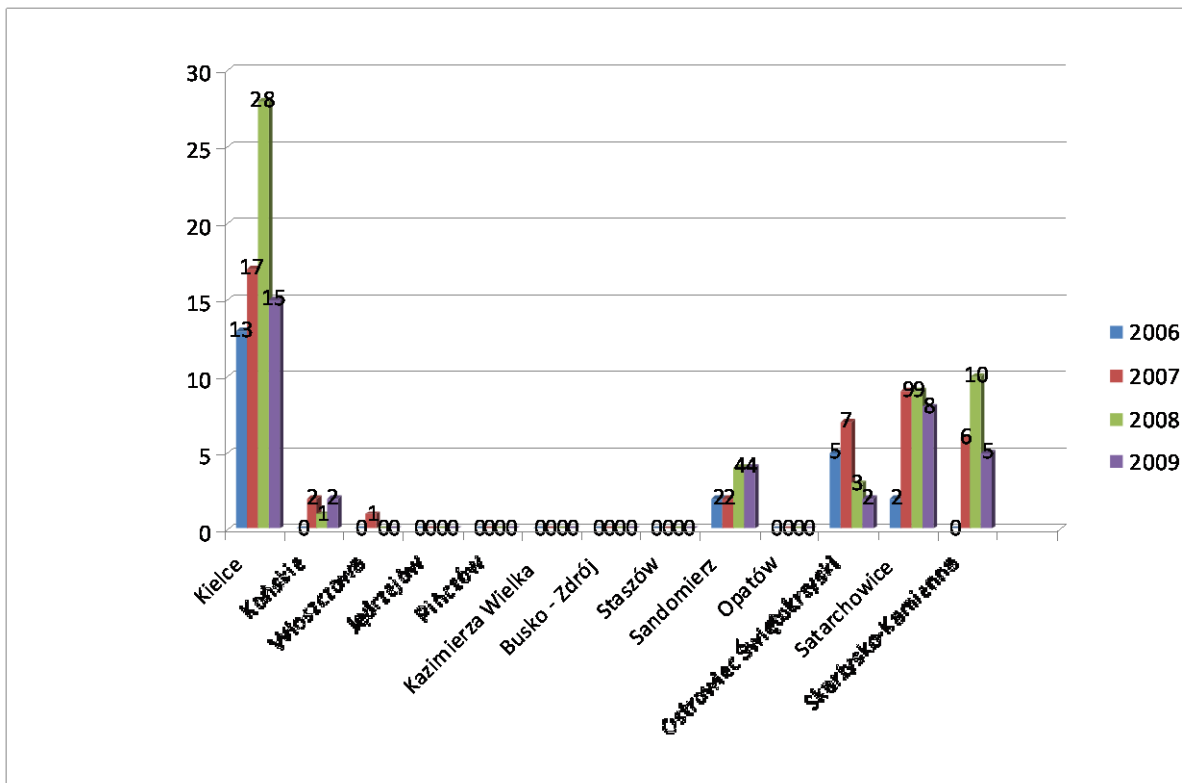
Aktywność organizacji pozarządowych na przestrzeni ostatnich 3 lat

Analizując powyższy wykres stwierdzono, iż zmniejszyła się liczba organizacji które otrzymały wsparcie, znacznie wzrosła liczba złożonych ofert współpracy oraz liczba zawartych umów, co świadczy o wysokiej aktywności organizacji pozarządowych.

Należy również wnioskować, iż jedna organizacja składa kilka lub kilkanaście ofert ubiegając się o środki finansowe na realizację kilku zadań jednocześnie w tym samym obszarze bądź różnych obszarach. Potwierdza to fakt, iż współpraca organizacji pozarządowych z Samorządem Województwa jest ważnym czynnikiem aktywizacji społecznej służącym lepszej realizacji zadań ustawowo powierzonych Samorządowi, a także rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej.

Aktywność organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania funduszy w ramach ogłaszanych konkursów przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej w latach 2006-2009

Na podstawie powyższego wykresu można stwierdzić, iż na terenie województwa świętokrzyskiego istnieją bardzo duże dysproporcje w sferze aktywności organizacji pozarządowych. W powiecie jędrzejowskim, pińczowskim, kazimierskim, staszowskim, buskim oraz opatowskim na przestrzeni ostatnich 4 lat nie zarejestrowano żadnej aktywności ze strony trzeciego sektora. Najskuteczniej środki finansowe pozyskiwały organizacje pozarządowe działające na terenie Kielc (15 ofert), skarżyskiego(5), starachowickiego (8), ostrowieckiego(2) oraz sandomierskiego (4).

Fakt ten wskazuje na konieczność podjęcia działań zmierzających do wzmocnienia inicjatyw obywatelskich w niektórych powiatach województwa świętokrzyskiego. Działania te powinny być ukierunkowane na pobudzenie aktywności trzeciego sektora.

1.2. Pomoc pozafinansowa

Formy współpracy przewidziane przez ustawodawcę (art. 5. ust. 1, pkt 2,3,4)	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej	Departament Promocji Edukacji Kultury Sportu i Turystyki	Departament Funduszy Strukturalnych	Departament Polityki Regionalnej	Wojewódzki Urząd Pracy
Wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałania w celu zharmonizowania tych kierunków w tym działania edukacyjne	X	X			X
Tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli trzeciego sektora oraz przedstawicieli administracji publicznej	X			X	X
Konsultowanie projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej NGO's					

W ramach innych działań w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi, najczęstszymi formami wsparcia w projektach realizowanych były:

1. Udział doradców zawodowych i doradców EURES w inicjatywach organizowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz osób bezrobotnych, poszukujących pracy.
2. Współpraca oraz przekazanie opracowań analityczno – statystycznych organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność związaną z rynkiem pracy oraz aplikującym o środki EFS.
3. Udział przedstawicieli NGO'S w konferencjach, seminariach, piknikach, festiwalach organizowanych przez Departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

4. Współpraca i udział w spotkaniach informacyjnych dla doradców zawodowych organizowanych przez NGO'S.
5. Współpraca na rzecz edukacji ekologicznej – opracowanie i wydanie informatora „Edukacja ekologiczna w województwie świętokrzyskim na rok 2009”.
6. Patronaty Marszałka Województwa Świętokrzyskiego nad przedsięwzięciami podejmowanymi przez NGO'S.
7. Udzielanie rekomendacji w przypadku ubiegania się przez organizacje pozarządowe o środki ze źródeł zewnętrznych.
8. Udostępnianie infrastruktury wojewódzkich jednostek organizacyjnych dla działań podejmowanych przez NGO'S.
9. Udział organizacji pozarządowych w Kongresie Organizacji Pozarządowych zorganizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego.

Podsumowanie

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest gwarantem podstawy do kształtowania dobrej współpracy samorządów lokalnych z organizacjami.

Organizacje pozarządowe traktują samorząd terytorialny jako swego naturalnego partnera. Wg badań Stowarzyszenia Klon/Jawor 60% organizacji widzi w nim jedną z najważniejszych dla siebie instytucji. Do momentu wprowadzenia ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dn. 24 kwietnia 2003 roku współpraca samorządów lokalnych z organizacjami kształtowała się dość swobodnie – zapis w zadaniach własnych samorządów stwierdzający, że mają współpracować z organizacjami, nie narzucał w praktyce żadnych działań.

Przełomowa w/w ustawa uporządkowała relacje i wprowadziła minimalny standard współpracy samorządów terytorialnych trzech szczebli z organizacjami pozarządowymi. Precyzowała zwłaszcza kwestie finansowe, określiła podstawowe formy i zasady współpracy, zdefiniowała kilka pojęć: organizacja pozarządowa, pożytek publiczny, wolontariusz i in. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nakazuje samorządom coroczne opracowywanie programu współpracy: „Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego uchwała roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 p. 3” . Właśnie owe „roczne programy współpracy” są podstawowym źródłem wiedzy na temat postawy poszczególnych samorządów wobec organizacji pozarządowych i ich otwartości na współpracę.

Organizacje pozarządowe, z uwagi na swoje specyficzne właściwości, które odróżniają je od innych instytucji społecznych - rządowych, samorządowych, politycznych czy komercyjnych – mogą pełnić ważne funkcje społeczne zorientowane na „zaspokojenie wielu ludzkich potrzeb i rozwój mechanizmów demokracji”.

Organizacje pozarządowe mogą oddziaływać na władze i administracje samorządów terytorialnych szczebla podstawowego (gmina, powiat). Ten cel może być realizowany na wiele sposobów. Za pomocą identyfikacji potrzeb i artykulacji interesów różnych grup społecznych (np. osób niepełnosprawnych), w tym różnorodnych mniejszości (np. religijnych)

samorząd traktuje organizacje pozarządowe jako równouprawnionych partnerów w definiowaniu problemów społecznych, określaniu sposobów ich rozwiązywania oraz realizacji zadań publicznych

Samorząd oczekuje od organizacji aktywnego uczestniczenia w pracach grup zadaniowych, organizowanych przez samorząd spotkaniach tematycznych, przekazywania informacji, udziału w innych wydarzeniach organizowanych przez samorząd itp.

Warto podkreślić, iż organizacje pozarządowe funkcjonują w warunkach rozproszenia odpowiedzialności za politykę społeczną pomiędzy wieloma instytucjami administracji publicznej oraz władzami samorządowymi. Część organizacji pozarządowych kieruje się pewnego rodzaju oportunistycznym, okresowo silnie koncentrując swoje działania na obszarze, w którym łatwiej zapewnić finansowanie dla realizowanych programów.